

U.1970B.277

Retspleje 11.9, 13.2, Almidndelige emner 9

Lidt om forældelse og om professor Illums kritik af domsbegrundelser

Af højesteretspræsident Aage Lorenzen

I professor Illums artikel foran pag.245 ff »Om domsbegrundelsen« er der et par venlige bemærkninger i anledning af min votering i »forældelsessagen« U. 1969 pag. 710, og jeg belæres om, hvorledes en adækvat affattelse ville have været. Lad mig straks erkende, at min dissens burde have været mere udførlig, men det er vel sket også for en juridisk professor, at man bagefter er blevet klar over, at man ikke har udtrykt sig med ønskelig tydelighed. Vil Illum karakterisere det som manglende omhu og omtanke, må jeg søge at affinde mig dermed.

Den adækvate affattelse af min dissens ville nu ikke have været Illums »allerede fordi« begrundelse. Som det rigtigt anføres af Vagn Carstensen i U. 1970 B pag. 22 og af Hvidt i U. 1969 B pag. 251 sigter min bemærkning til forståelsen af forbrydelsesbegrebet. Tankegangen er den, at ordene »for hvilken der under offentlig straffesag (ikke som Illum skriver »politisag«) pålægges straf« giver et lille fingerpeg i retning af, at det ikke er helt ubetydelige lovovertrædelser, man har i tankerne. Når dissensen antager, at politimesterens bødeforelæg ikke falder ind under de citerede ord, må konsekvensen herefter blive, at også sådanne overtrædelser, der normalt vil kunne afgøres ved bødeforelæg, falder uden for undtagelsesbestemmelsen og altså ikke kan karakteriseres som »forbrydelse«, selv om der i det konkrete tilfælde er afsagt dom i sagen, f.eks. fordi den tiltalte ikke har villet vedtage bøde. Det erkendes, at man på denne måde kun kommer et lille skridt videre i retning af en rimelig afgrænsning af begrebet forbrydelse, men lidt har jo også ret.

Det er rigtigt, at forhistorien til bestemmelsen i forældelseslovens § 1, stk.1, nr.5, ikke giver megen vejledning. Hverken motiverne eller rigsdagsforhandlingerne går ind på en nærmere drøftelse af begrebet forbrydelse, og det samme gælder Jul. Lassen i U. 1908 B p. 274. Det forekommer dog mig meget teoretisk og sikkert i strid med ikkejuridisk opfattelse at ville karakterisere enhver lovovertrædelse som forbrydelse, og det tror jeg heller ikke på, at man har tænkt sig ved lovens vedtagelse. I denne forbindelse er det værd at bemærke, at det forslag til lov om forældelse af fordringsrettigheder, der blev fremsat i landstinget den 13. november 1894, Rigsdagstidende 1894/95 Till. A sp.2257, men ikke vedtaget, i § 16, stk.1, havde følgende bestemmelse: »Udløbet af de oven for bestemte frister skal ikke være til hinder for, at det ved dom i offentlig straffesag, hvorved nogen domfældes for en forbrydelse, pålægges domfældte at tilsvare de skadelidende erstatning. Er sådan dom afsagt uden at krav på erstatning er kommet under påkendelse, står særskilt påtale den skadelidende åben seks måneder efter dommens afsigelse.« Bemærkningerne til bestemmelsen er ikke meget oplysende, men det siges dog sp.2349: »Derimod har det ikke særligt været meningen at hjemle, at erstatning under særskilt sag efter den ellers gældende præskriptionstids udløb kunne fås tilkendt af nogen, der efter de gældende regler overhovedet ikke ville have kunnet optræde med påstand om erstatning under straffesag, - f.eks. en person, der i sin tid uden vederlag har måttet lægge fra sig en ting, han har købt af en tyv, som nu er blevet tiltalt og dømt.« Det viser dog lidt om, i hvilke tankebaner, man har bevæget sig.

At der skulle være nogen som helst betænkelighed ved min forståelse af »offentlig straffesag« kan jeg ikke se, men det må jo erkendes, at den ikke har vundet tilslutning hos dommerkollegiet iøvrigt.

Illum har således med føje kunnet sætte fingeren på min dissens, og det samme gælder måske også enkelte andre af de af ham anførte

domme. Nu er der vel ingen i dette land, der tror, at dommere er ufejlbarlige. Der vil altid blive afsagt domme, hvis konklusion eller begrundelse - forhåbentlig kun få af første kategori - kan gøres til genstand for saglig kritik. Når man imidlertid som Illum beskylder de danske domstole for ikke at anvende omhu og omtanke med udførelsen af domsbegrundelsen og for at forsømme en del under udarbejdelsen af domsbegrundelserne, hvorved navnlig sagens parter kan føle sig forurettet, kræver en sådan beskyldning en fyldig og - i forhold til domstolene - loyal dokumentation. Her forekommer det mig, at Illums dokumentation

278

svigter i en sådan grad, at domstolene burde have været forskånet derfor. Jeg skal i denne forbindelse henholde mig til de foranstående artikler af Trolle, Spleth, Gjerulff og Agersnap, og blot knytte et par bemærkninger til 3 af de af Illum nævnte sager:

Ved omtalen pag.247 af fogedsagen U. 1969 pag. 182 bebrejdes det »retten«, at den som begrundelse for genoptagelse anfører, at afbetalingsloven er en social beskyttelseslov. Det er rigtigt, at dette anføres i fogedrettens kendelse, men det gentages netop ikke i landsrettens selvsændige begrundelse. Jeg forstår ikke, hvad der herefter er at bebrejde »retten«.

Samme side bebrejdes det retten, at den i sagen U. 1966 pag. 134 har taget stilling til sagsøgtens anbringende om anvendelse af reglen i retsplejelovens § 578. Anbringendet forekommer Illum uforståeligt, og derfor kunne retten meget vel have undladt at anføre - helt uden begrundelse - at den nævnte bestemmelse ikke var anvendelig i det foreliggende tilfælde. At retten over for det nævnte anbringende ikke har fundet anledning til at udtale andet end at rpl. § 578, stk.2, må anses uanvendelig i den foreliggende situation, synes mig helt naturligt, og det forekommer mig uforståeligt, at det kan anføres som et eksempel på manglende omhu og omtanke, at retten har udtalt sig om et anbringende, der er gjort gældende under sagen.

Værst af alt forekommer mig Illums omtale pag.250 af dommen i U. 1967 pag. 563. Jeg kan herom henvise til Agersnaps indlæg foran pag.271, men finder dog anledning til at knytte yderligere et par bemærkninger dertil. Illum siger: »Uden enhver føje fastslås det, at denne lodsejer måtte tåle vejens udvidelse til det behov, der nu måtte være for færdsel, da den pågældende lodsejer ikke havde vundet hævde på den snævre vejbredde. Der krævedes altså intet bevis for en ret til at inddrage yderligere to alen af jorden til vejen. Dommen synes kun at kunne skyldes rettens utilbøjelighed til at give den ene lodsejer medhold, når hans naboer for deres vedkommende havde samtykket i vejudvidelsen.« Jeg kan ikke læse disse ord anderledes end som en måske lidt dulgt sigtelse for retsfor nægtelse. Og hvad siger så dommen i sin begrundelse, der selvfølgelig bygger på de i sagen foreliggende oplysninger? Den udtaler bl.a., at der ikke i det fremkomne findes grundlag for at antage, at der til fordel for lodsejerens (appellantens) ejendom er vundet hævde på den før vejudvidelsen i 1965 bestående vejbredde (4 m). Derefter hedder det: »Det må herefter antages, at ejendommenes tidligere ejere (de indstævntes forgængere) har haft krav på, at vejen havde fornøden bredde til til enhver tid at tjene ejendommenes kørselsbehov, dog højst 6 alen, og den udvidelse af trafikken, som har fundet sted efter de indstævntes overtagelse af ejendommene, findes - - - ikke

at være af en så ekstraordinær karakter, at appellanten kan modsætte sig denne.« I appellantens egen procedure anføres Jet iøvrigt, at færdselsretten i sin tid mest sandsynligt har omfattet en vejbredde af 6 alen. Hvad der nærmere ligger i ordene »uden enhver føje« er jeg ikke helt klar over, men det er mig ufatteligt, at Illum af domsbegrundelsen kan udlede, at der intet bevis kræves for en ret til at inddrage yderligere 2 alen jord, og at dommen kun synes at kunne skyldes retten utilbøjelighed til at give den ene lodsejer medhold, når hans naboer har samtykket i vejudvidelsen.

Hermed skal jeg standse, selv om der måske nok kunne være anledning til yderligere kommentarer. At Illums kritik i nogle tilfælde måtte være berettiget, jfr. min egen dissens, kan ikke undskylde de mange urigtigheder og urimeligheder. Jeg finder det beklageligt, at en mand af professor Illums position har fundet det passende at søge sit angreb på dommerne underbygget på denne måde.